

Verslag Beurs Beter Begeleiden 15 april 2014

Het tienjarig bestaan van de LBBO werd op 13 april jongstleden uitbundig gevierd met een conferentie waarop vier sprekers van naam - Margriet Sitskoorn, Yvo Mijland, George Smits en Michèle de Winter - ruim 1.300 begeleiders op zeer boeiende wijze wisten te inspireren.

Tekst: Josje Jaasma en Lidy Peters

Begeleiders kwamen vanuit het hele land naar het Beatrixtheater. De dag was van het begin tot het eind een feestje. Na ontvangen te worden door veel vrijwilligers met een LBBO-tas was er even tijd voor koffie of thee, voordat de dagvoorzitter Frénk van der Linden op het toneel verscheen en het woord gaf aan onze voorzitter Marja Cornelissen.

Hier een kort verslag van de vier lezingen plus een link naar de PowerPoint-presentaties verderop op de website.

Margriet Sitskoorn: Krachten in de hersenen: Ontwikkelen, kansen en uitdagingen

Prof. Dr. Margriet Sitskoorn is neuropsycholoog en hoogleraar Klinische Neuropsychologie aan de universiteit van Tilburg. Misschien dat je haar eens op televisie hebt gezien bij de BNN IQ-test of bij Pauw en Witteman, waar ze vertelde over haar boek 'Passies van het Brein'. Maar haar optreden tijdens de conferentie maakte pas echt indruk op me. Fantastisch hoe zij wetenschap op een heel heldere manier, doorspekt met humor en concrete interactieve voorbeelden, tot ons wist te brengen.

Pijn en genot

In haar lezing stond een van de 7 zonden, te weten 'hebzucht' centraal. Aan de hand hiervan hebben wij gehoord en ervaren hoe pijn en genot ons gedrag bepalen en reguleren, ook voor hogere doeleinden. Pijn en genot motiveren ons om fysiek en sociaal gedrag te vertonen dat belangrijk is om te overleven (eten, drinken, voortplanten, goederen

verzamelen, bij de groep horen).

Pijn en genot zijn gerelateerd aan de belangrijkste 5 domeinen van sociale interactie, namelijk: erbij horen, status, zekerheid, autonomie en eerlijke behandeling. Deze sociale emoties zijn belangrijker dan wat ook, op basis daarvan wordt besloten bewust en onbewust.

Prosociaal gedrag

Prosociaal gedrag is een kracht tegen hebzucht en a-sociaal gedrag in het algemeen. Ook het pro-sociale gedrag stimuleert het genotsnetwerk. Spiegelneuronen helpen enorm bij het leren van pro-sociaal gedrag en verschillende vaardigheden, maar soms werken ze niet. Bij het zien van in dit geval de afbeelding van een been met een open wond met maden erin, trad er walging op in de zaal. Bij walging treedt er minder activatie op in de MPFC. Je ziet mensen dan letterlijk als minder menselijk. We dehumaniseren ze en gaan de mens als object zien. Dit treedt bijvoorbeeld ook op bij pesten.

Wijsheid

Echter, mensen zijn geen speelbal van pijn en genot. We kunnen namelijk ook zelf het heft in handen nemen. Die kracht wordt 'wijsheid' genoemd. Manager worden van je eigen gedrag vraagt om vaardigheden die zich bevinden in de prefrontale hersenschors. In dit gebied bevinden zich de meer hogere competenties als planningsvaardigheden, verantwoordelijkheidsgevoel, standvastigheid, abstract denken, complexe beslissingen, flexibiliteit, motivatie, LT denken en LT geheugen.

De prefrontale hersenschors ontwikkelt zich gedurende je hele leven. Veelal gaat dit onbewust in interactie met de omgeving, maar je kunt het ook bewust oefenen. Hersenen kun je stimuleren door te bewegen of na te denken. Je maakt hierbij nieuwe hersencellen aan en creëert zo nieuwe verbindingen. Het gaat hier om een proces dat steeds aan verandering onderhevig is. Informatie vanuit de buitenwereld is van invloed op onze hersenen en dus ook op onze waarneming, ons gevoel en ons gedrag.

E- learning en multitasken

Een van die veranderingen in de omgeving is die van e-learning en multitasken. De huidige tijd vraagt om nieuwe vaardigheden. Maar zijn de hersenen daar wel op ingesteld? Via de verschillende media krijg je in korte tijd een overkill aan informatie, maar hoe selecteer je deze? Telefoneren op de fiets, waar focus je je op? Onderzoek toont aan dat onze hersenen niet zijn ingesteld op parallelle - maar op seriële verwerking. E- learning en multitasken leren ons niet meer informatie op te nemen in diepte maar maken de hersenen 'fladderig'. Het is van belang je aandacht te leren richten op één ding. Wie de aandacht trekt, heeft macht over de ander. Bij e-learning bepaal je niet meer zelf je ontwikkeling. Wie de aandacht zelf kan richten, kan inhiberen, heeft de macht over zichzelf.

Verschillen tussen mensen

De ontwikkeling van de hersenen is niet bij iedereen hetzelfde. Er zijn verschillen tussen mensen die altijd te maken hebben met genen en omgeving waarbij omgeving sterk bepalend is. Daarnaast is er verschil in sekse. Kijk maar eens naar het filmpje op YouTube van Mark Gungor, die de hersenen van mannen vergelijkt met kleine doosjes die één voor één opengaan en die van vrouwen als een kluwen met vele verbindingen aangestuurd door emotie. <http://www.youtube.com/watch?v=0BxckAMaTDc>

Wijsheid is als een proces, geen toeval. Als we echt het goede willen doen dan moeten het genotsysteem worden geprikkeld om nieuwe verbindingen te maken. Hét ingrediënt voor het maken van die nieuwe verbindingen is LIEFDE. Liefde geven is in dit proces zeer helpend.

Ivo Mijland: Ongemotiveerde leerlingen bestaan niet.

Ivo Mijland, voormalig vo-docent, eigenaar van OrthoConsult, trainer en opleider, contextueel therapeut, schrijver van o.a. 'De Motivatiwaaier' en 'Ik ben toch té gek' wist met veel humor een volle zaal te boeien. Dat deed hij onder andere aan de hand van veel praktijkvoorbeelden, waaronder zichzelf als ongemotiveerde vo-leerling. In kort bestek wist Mijland uit te leggen dat de eerste stap naar gemotiveerdheid voor de docent betekent: verandering van perspectief. Laat het opvoederssyndroom IWWGVJ (Ik weet wat goed voor je is) los en vraag je af: wat doet die leerling wat ik niet kan? En: hoe kan ik hem verleiden tot gemotiveerdheid? Motivatie is altijd gericht op winst boeken, dus een ongemotiveerde leerling bevindt zich in een situatie die in ieder geval in zijn ogen hem niets oplevert.

- A. Iedere leerling is gemotiveerd
- B. Iedere leerling is anders gemotiveerd
- C. Iedere motivatie heeft zijn winst en verlies
- D. Wat de een motiveert kan de ander demotiveren.

Zie verder de powerpointpresentatie van Ivo Mijland

George Smits: Emoties en weerstandsgedrag

‘Als ik mijn zoontje naar bed breng en hem vertel dat ik het licht aan laat omdat hij nog vier broertjes had die door het nachtmonster zijn opgegeten...tja, dan kun je in de toekomst problemen verwachten.’

Ook psycholoog en mediator George Smits had meer dan duizend begeleiders aan zijn lippen hangen. Hij legde uit dat het beeld dat we van leerlingen hebben, bestaat uit een bovenstroom (getallen, data, lesuitval, didactiek en doen) en een onderstroom: emoties met gedrag. Wanneer we met weerstand te maken krijgen, staat die onderstroom als het ware de verkeerde kant op. Het is aan ons volwassenen, opvoeders en begeleiders om functioneel op die weerstand te reageren. De basisemotie bij weerstand is boosheid, daaronder zit angst. We zouden in situaties waarin de ander weerstand vertoont eigenlijk moeten vragen: waar maak je je

zorgen over? Dan heb je sneller contact en kom je eerder bij waar echt om gaat.

Weerstand bij volwassenen is gebaseerd op oude pijn of verdriet. Weerstand bij kinderen (waarbij nog niet alle noodzakelijke systemen in de hersens zijn ontwikkeld) is een manier van omgaan met een moeilijke situatie.

Zie verder de powerpointpresentatie van George Smits

Micha de Winter: Opvoeding als strijdtoneel

Prof. dr. M. de Winter, hoogleraar pedagogiek, bekleder van de Langeveld-leerstoel en sinds april 2013 *Officier in de Orde van Oranje Nassau, sloot de rij lezingen.* Micha de Winter is een van de meest invloedrijke pedagogen van Nederland. Hij is actief in het onderwijs, onderzoek, het jeugdbeleid en vooral in het maatschappelijke debat. Bijdragen van De Winter tref je regelmatig aan in vakbladen, kranten, weekbladen en op radio en tv. In zijn meest recente boek ‘Verbeter de wereld, begin bij de opvoeding’ beschrijft hij de noodzaak van het versterken van de ‘pedagogische civil society’. Niet alleen kinderen ontwikkelen zich beter als de sociale betrokkenheid van burgers hoog is maar ook de samenleving als geheel, zo betoogt hij.

Het grootbrengen van kinderen gaat gepaard met dilemma’s, wrijving en conflict. Tegenwoordig wordt dat vaak als een probleem gezien; opvoeding moet vooral harmonieus en leuk zijn. En als er zich problemen voordoen, dan worden ze al snel beschouwd als een (gedrags-)probleem bij het kind, dan wel een gebrek aan competentie van ouders, docenten of anderen. Maar het opvoeden van kinderen is geen hogere wiskunde, opvoeders vinden slechts andere dingen belangrijk dan kinderen en jongeren. Daarnaast zitten er grote verschillen tussen de doelen en idealen die betrokkenen, zoals ouders, scholen en begeleiders, met opvoeding en onderwijs nastreven. Kinderen zijn echter gebaat bij een coherente pedagogische omgeving. De centrale vraag van deze lezing was dan ook hoe het feit dat opvoeding een strijdtoneel is én de noodzaak tot coherentie zich met elkaar laten verenigen.

Opvoeden gaat vaak over gedrag maar is meer dan dat. Opvoeden gaat ook over het ontwikkelen van een eigen identiteit, het nastreven van idealen en burgerschap (‘ik in de samenleving’).

Opvoeden, zo zegt De Winter, is per definitie strijd. Het kind streeft naar autonomie en de ouder wil veiligheid bieden en zal daartoe grenzen stellen. Problemen in de opvoeding zijn normaal, maar wij

volwassenen vermijden liever, willen geen strijd. in sommige gevallen geven we dan liever elkaar de schuld of gaan etiketteren. Een etiket is niet de oorzaak maar een beschrijving een uiting van gedrag. Micha benadrukt het belang van het versterken van de 1^e lijn, het gezin en de school en is voor ontzorgen, normaliseren en het leren accepteren van verschillen. We moeten kinderen leren een actieve bijdrage te leveren aan de samenleving. Kinderen moeten we hoop en perspectief bieden, ze laten ervaren dat ze ertoe doen en erbij horen. Hierbij haalde de Winter Lea Dasberg aan (pedagoog van de hoop).

Opvoeden lijkt steeds meer een privéproject, terwijl in opvoeding én ontwikkeling juist de kwaliteit van relaties tussen de diverse opvoeders een essentiële rol speelt!

Kinderen hebben in hun ontwikkeling een coherente/ samenwerkende pedagogische omgeving nodig. Dat wil zeggen een gezaghebbende gemeenschap met betrokken ouders en met een sterke verbondenheid waarin ieder zijn verantwoordelijkheid kent, neemt en het goede voorbeeld geeft. Een omgeving met rijke sociale netwerken werkt beschermend. Opgroeien in sociaal isolement geeft namelijk een grotere kans op bijvoorbeeld mishandeling. Opgroeien in een anonieme, onpersoonlijke omgeving is slecht voor kinderen. De juridisering (ouders <-> school) en de vechtscheidingen zijn eveneens schadelijk en traumatiserend. Als scholen en ouders elkaars tegenstanders worden dan is dat funest voor de ontwikkeling van het kind. Het kennisniveau van leerlingen en de opbrengst van scholen, hangt samen met kwaliteit ouder-school betrokkenheid. Problemen van kinderen moeten we dan ook niet zien als een probleem van het kind maar ook als een van het gezin en het sociale netwerk.

Wat hebben kinderen nodig? Aandacht, kennen, gekend worden, grenzen en liefde!
Liefde! ook Margriet Sitskoorn sloot daarmee haar lezing af. En zo is de cirkel rond.

Tot slot

Aan het einde van De Winters lezing kregen we het volgende mee om over na te denken:

Leidt grotere nadruk op 'zorg' in onderwijs niet tot verdere individualisering?

Leggen we daardoor niet te snel de problemen bij het kind?

En vergeten we dat problemen in de opvoeding normaal zijn?

Door gedrag tot 'stoornis' te maken, ontdoen we opvoedingsproblemen soms van hun sociale of maatschappelijke karakter. En laten we interventiemogelijkheden onbenut.